मान् द्युतिमान् हव्यः सवर्णापुत्र एव च" हरिवं०७अ०। मेरुसावर्णमन्वन्तरे १सप्तर्षिभेदे च। तदुपक्रमे "ज्योतिष्मान् भार्गवस्तैव द्युतिमानङ्गिरास्तथा" तत्तैवाध्याये। मद्रराज ४नृपभेदे "सहदेवोऽपि भाद्रीमेव स्वयंवरे विजयां नामोपयेमे मद्रराजस्य द्युतिमतोदुहितरम्" भा०आ० ९५अ०। ५शाल्वदेशनृपभेदे च "नाम्ना च द्युतिमान्नाम शाल्वराजः प्रतापवान्" भा०शा०२२४अ०। ६मदिराश्वनृपपुत्रे च "मदिराश्वस्य पुत्रोऽभूत् द्युतिमान्नाम पार्थिवः। पुत्रोद्युतिमतस्त्वासीद्राजा परमधार्मिकः" भा०अनु० २अ०।

द्युतिला स्त्री द्युतिं लाति ला-क। औषधिभेदे रत्नमाला

द्युधुनि स्त्री ६त०। स्वर्गनद्यां गङ्गायाम् "सिद्धैर्नुतो द्युधुनि पातशिवस्वनाम्" भाग०२।२२।२७ द्युनद्यादयोऽप्यत्र।

द्युन न० लग्नावधिके सप्तमस्थाने "द्युनं द्यूनं तथास्ताख्यं षट्कोणं रिपुमन्दिरम्" ज्यो०तः।

द्युनिवास पु० दिवि द्युनि वा निवासोऽस्य। देवे "शोकाग्निनाऽगात् द्युनिवासभूयम्" भट्टिः। [वृक्षे च।

द्युपति पु० ६त०। १इन्द्रे हेमच०। २दिनपतौ सूर्ये ३अर्क-

द्युम त्रि० द्यु+अस्त्यर्थे म। दिनादिविशिष्टे [वृक्षे च।

द्युमणि पु०दिवः स्वर्गस्य मणिरिव। १सूर्ये अमरः। २अर्क-

द्युमत्सेन पु० शाल्वमहीपतिभेदे सत्यवतः पितरि "द्युमत्सेनसुतं वीरं सत्यवन्तमनिन्दिता" भा०वि०२०अ०। "आसीच्छाल्वेषु धर्मात्मा क्षत्रियः पृथिवीपतिः। द्युमत्सेन इति ख्यातः पश्चाच्चान्धो बभूव ह। विनष्टचक्षुषस्तस्य बालपुत्रस्य धीमतः। सामीप्येन गतं राज्यं क्षिप्रेऽस्मिन् पूर्ववैरिणा। स बालपुत्रया सार्द्धं भार्यया प्रस्थितोवनम्। महारण्यं गतस्तापि तपस्तेपे महाव्रतः। तस्य पुत्रः पुरे जातः संवृद्धश्च तपोवने। सत्यवानुरूपो मे भर्तेति मनसा वृतः" भा०व०२९२अ०सावित्र्युक्तिः।

द्युमत् त्रि० द्यौः कान्तिरस्त्यस्य दिव-मतुप् दिव उत्वम्। कान्तियुक्ते "वीतिहोत्रं त्वा कवे! द्युमन्तम्" यजु० २।४ "द्युमत्तमा सुप्रतीकस्य सूनोः" २७।११

द्युमद्राम न० सामगानभेदे।

द्युमयी स्त्री विश्वकर्मकन्यायां सूर्यभार्यायाम् "सूरेणुर्द्युमयी त्वाष्ट्री प्रिये चैते विभावसोः" त्रिका०।

द्युम्न न० दिवं दीप्तिं मनति मन्-क। १धने अमरः। २यशे निघण्टुः। प्रद्युम्नः।

द्युलोक पु० द्यौरेव लोकः दिव उत्वम्। स्वर्गलोके

द्युवन् पु० द्यु-कनिन् उवङ्। सूर्ये उज्ज्वल०।

द्युष(स)द् पु० दिवि सीदति सद-क्विप् पूर्वपदात् छन्दसि षत्वम् लोकेऽषत्वम्। १देवे २यक्षे च "मनःसु येषां द्युषदां न्यधीयत" माघः।

द्यू त्रि० दिव्यति दिव-क्विप् जठ्। देवके अद्यद्यूः।

द्यूत न० दिव-भावे क्त जठ् अर्द्धर्चा०। १देवने क्रीडाभेदे २विवादपदभेदे च तत्स्वरूपादिकं वीर०मि० निरूपितम् "अक्षवञ्चनशलाकाद्यैर्देवनं जिह्मकारितम्। पणक्रीडा पयोभिश्च पदन्द्यूतसमाह्वयमिति" नारदः। अक्षाः पाशाः। वञ्चनमर्पाट्टका। शलाका दन्तादिमय्यो दीर्घचतुरस्राः। आद्यशब्दाच्चतुरङ्गादिक्रीडासाधनं करितुरगादिकं गृह्यते। तैरप्राणिभिर्यां पणपूर्विका क्रीडा। तथा पयोभिः पक्षिभिः पारावतादिभिः चशब्दान्मत्तमेषादिभिश्च प्राणिभिर्यां पणपूर्विका क्रीडा क्रियते तदुभयं यथाक्रमन्द्यूतसमाह्वयाख्यं व्यवहारपदमित्यर्थः। द्यूतञ्च समाह्वयश्च द्यूतसमाह्वयम्। अतएव मनुः। "अप्राणिभिर्यत्क्रियते तल्लोके द्यूतमुच्यते। प्राणिभिः क्रियमाणन्तु स विज्ञेयः समाह्वयः" इति। तत्र सभिकं प्रत्याह नारदः "सभिकः कारयेद्द्यूतन्देयं दद्याच्च तत्कृतम्। दशकन्तु शतं दद्यात्ततः स्याद्द्यूतकारिता। अथ वा कितवो राज्ञे दत्त्वा लाभं यथोदितम्। प्रकाशन्देवनं कुर्यादेवं दोषो न विद्यत" इति। तस्य वृत्तिमाह याज्ञवल्क्यः "ग्लहे शतिकवृद्धेन्तु सभिकः पञ्चकं शतम्। गृह्णीयाद्द्यूतकितवादितराद्दशकं शतमिति"। परस्परं सम्प्रतिपत्त्या कितवः परिकल्पितः पणोग्लहस्तत्र ग्लहे तदाज्ञया शतपरिमिता तदधिकपरिमिता वा वृद्धिर्यस्यासौ शतिकवृद्धिस्तस्मात्कितवात्पञ्चकं शतं जितस्य ग्लहस्यात्मवृत्त्यर्थं विंशतितमं भागं गृह्णीयादित्यर्थः। पञ्चकं शतं पञ्चपञ्चाशो यस्मिन् शते तत्पञ्चकं "तदस्मिन् वृद्धेति"पा०कन्। सभापतिस्तु कल्पितात्तादिनिखिलक्रीडोपकरणसमुपचितद्रव्योपजीवी दशरूपादपूर्णशतवृद्धेः कितवाद्दशकं शतञ्चितस्य दशमभागं गृह्णीयादित्यर्थः। एवं कृतवृत्तेः सभिकस्य यत्कर्त्तव्यं तदाह स एव "स सम्यक्पालितो दद्यात् राज्ञे भागं यथाकृतम्। जितस्तद्रूपाद्वेज्जेत दद्यात्सत्यं वचः शपेति"। यः कृतवृत्तिर्द्यूताधिकारी स राज्ञा पूर्वविभवेभ्योऽधिक-